

Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціально та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Пояснювальна записка
до дипломного проекту (роботи)
магістр
(освітній ступінь)

на тему:
**“ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ”**

Виконала:

здобувач вищої освіти
II курсу, м22СР-з групи
галузі знань 23 Соціальна робота
спеціальності 231 Соціальна робота

КОЛІСНИК Таїса Володимирівна

Науковий керівник:

к. пед. н., доц. Анастасія ТУРГЕНЄВА

Рецензент:

к. пед. н., доц. Катерина ПЕТРОВСЬКА

2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	Ошибка! Закладка не определена.
1.1 Медіаграмотність та медіаосвіта: поняття, детермінанти розвитку в Україні	Ошибка! Закладка не определена.
1.2 Особливості формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку	Ошибка! Закладка не определена.
1.3 Формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку: практичний аспект.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до першого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МЕДІАГРАМОТНОСТІ	Ошибка! Закладка не определена.
Закладка не определена.	
2.1 Діагностика рівня медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 Розробка та впровадження моделі з формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.3 Аналіз результатів впровадження соціально-педагогічної програми та рекомендації щодо її використання.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до другого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	8
ДОДАТКИ	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Сьогоднішнє інформаційне суспільство постійно наповнюється новим змістом медіакультури сучасної людини. У ХХІ столітті інформація та знання є певними факторами розвитку в цілому сучасного суспільства. Інформаційне суспільство характеризується інтенсивним розвитком засобів для розповсюдження, використання, зберігання інформації; створення глобального інформаційного простору; збільшення ролі знань та інформації в соціальній, економічній, політичній та технічній сферах життєдіяльності людини; збільшення впливу засобів масової інформації. Через постійне поширення загроз у медійному середовищі в сучасному українському суспільстві, як наприклад, виникнення залежності від медіа, маніпуляції свідомістю, небезпечні знайомства, провокування насильства, агресії та жорстокості, виникає необхідність впровадження медіаосвіти для дітей починаючи з дошкільного віку, оскільки вік дитини, коли вона починає контактувати із медіа регулярно знижується.

В нашій країні перспективи медіаосвіти безпосередньо пов'язані з проблемами формування у дітей вміння критично мислити, процесами соціальної модернізації суспільства та на кінець медіаграмотністю особистості. Тому не аби якого значення сьогодні набуває медіаосвіта, яка має на меті формування та розвиток особистості, яка вміє вирішувати складні задачі, генерувати нові ідеї, швидко адаптуватися до нових умов суспільства та креативно мислити.

Все це визначає необхідність у створенні інноваційних підходів до організації освітнього процесу, які спрямовані на формувати у дітей знань, вмінь та навичок в сфері застосування медіа та навичок користування медіа як джерела саморозвитку.

Проблема формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку висвітлюється у роботах багатьох науковців.

Зокрема, вплив засобів масової інформації на розвиток дитини досліджують наступні дослідники: В. Лизанчук, В. Сухомлинський, Д. Попова, П. Щербань, Р. Даниляк, О. Невмержицька, Н. Темех, Л. Чорна, В. Скотний, А. Зайцева; проблеми медіаосвіти у закладі дошкільної освіти містяться у дослідженнях наступних українських дослідників, а саме: Н. Гавриш, О. Олійник, О. Качура, О. Кравчишина, К. Крутій, Р. Кондратенко, Ю. Семеняко, О. Янкович, О. Соцька, Н. Ашиток тощо; проблеми формування медіаграмотності у дітей досліджували такі вчені, як А. Анджеєвська, С. Ауфенангера, В. Вебер, О. Волошенюк, А. Волошина, В. Іванова, Я. Гайди, Л. Кульчинська, О. Мороз, М. Танася, К. Біницька, Ю. Беднарека, А. Єрмоленко, А. Лепи, Р. Кьубі, С. Шумаєвої, К. Левківського, М. Коропатника, І. Носаченко, Л. Оршанський, Л. Найдьонова тощо.

У ХХІ столітті діти постійно перебувають під впливом простору медіа. Діти можуть публікувати інформацію про себе та свою сім'ю (графік роботи, місце проживання, місце роботи батьків, наявність цінних речей вдома тощо); надсилають свої фото незнайомцям; надсилати SMS-повідомлення на платні основі за певні бонуси в онлайн-іграх; потравляють на сайти для дорослих.

У формуванні медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти можемо визначити пелі суперечності між:

1. необхідністю формувати медіаграмотність у дітей та недостатньою готовністю батьків та вихователів до такої роботи;
2. потребою здійснення формування медіаграмотності у дітей та відсутністю розробленої технології та алгоритму такої роботи;
3. потребою реалізовувати роботу з формування медіаграмотності та відсутністю загальноприйнятого тезаурусу щодо цього у закладі дошкільної освіти.

Необхідність здійснення формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку пояснюється тим, що вже у підлітковому віці виникає

необхідність змінювати стиль поведінки в середовищі медіа та трансформувати навички медіаграмотної поведінки підлітка. Зробити це на даному віковому етапі вже значно складніше, ніж одразу вірно організувати роботу з формування медіаграмотності у дітей. Саме це і зумовило вибір нашої теми дослідження: **“Формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку”**.

Об’єкт дослідження: процес формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: особливості, умови та методи формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати особливості та експериментально перевірити методи формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку; розробити цільову соціально-педагогічну програму з формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття “медіаграмотність” та її складових компонентів.

2. Розкрити процес та особливості формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

3. Визначити технологію, алгоритм та методи формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

4. Розробити цільову соціально-педагогічну програму з формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження:

- теоретичні (аналіз наукової літератури, систематизація, типологізація, узагальнення);

- емпіричні (анкетування, опитування, тестування, проєктивні методики);

- методи математичної статистики.

Структура магістерської роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 44

найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи становить 117 сторінок, із них основного тексту – 69.

ВИСНОВКИ

У розділі викладено основні теоретичні засади формування медіаграмотності та навичок безпечної поведінки в мережі Інтернет серед учнівської молоді.

На основі аналізу літератури були визначені наступні поняття та їх аспекти: “медіа” (його спрямованість, функції впливу на особистість, історичне становлення медіапонять), “медіаосвіта” (галузі, принципи), “медіаграмотність”, “кіберпростір”, “безпека в Інтернеті” тощо.

Поняття “медіаграмотність” визначено як: вміння використовувати інформаційно-комунікативні технології; виражати себе за допомогою медіазасобів; розуміти міфи та типи контролю, відношення, тому що вони культивують відокремлювати реальність та віртуальні симуляції, розуміти ту реальність, яка побудована медіаджерелами; сприймати та критично аналізувати інформацію, яка отримується з різноманітних джерел.

Визначено основні складові медіаграмотності: креативні та естетичні навички, інтерактивні навички, навички критичного мислення, навички безпеки; компоненти: когнітивний, мотиваційний, поведінковий, ціннісно-змістовний; та компетентності: розуміння (усвідомлення впливу, побудови та забарвлення реальності ЗМІ), використання (орієнтація в медіасередовищі, користування програмами), комунікація (пошук і обробка інформації, створення контенту) та стратегія (досягнення цілей за допомогою ЗМІ).

Вивчення аспектів організації процесу формування медіаграмотності допомогло нам визначити: шляхи формування медіаграмотності та навичок медіабезпеки (надання інформації учням про засоби та види інформації, що може нанести шкоду фізичному та психічному здоров’ю, навчання дітей та підлітків правилам безпечного та відповідального користування Інтернетом, попередження формування залежності від мережі Інтернет тощо); аспекти

формування медіаграмотності та навичок медіабезпеки для учнів молодшого, середнього та старшого шкільного віку за такими показниками: доступ до медіа, аналіз медіатекстів, оцінка медіатекстів, медіапродукція; методи та технології формування медіаграмотності та навичок медіабезпеки.

З'ясовано особливості та соціально-педагогічні умови формування медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку.

Нами була проведена діагностична робота щодо рівня сформованості медіаграмотності. Визначення рівня сформованості медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку ми проводили за допомогою наступних методик: “Що я знаю про медіа?”, методика А. Зяцькової, О. Огороднікової “Драбинка спонукань”, методика “Діагностика по виконанню завдань” Н. Хилько.

На основі аналізу результатів формувального експерименту засвідчує, що збільшилася кількість дітей з середнім та високим рівнем сформованості медіаграмотності.

Нами були розроблені методичні рекомендації щодо формування медіаграмотності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агаркова Н., Палашинська О. Смарт-освіта в сучасному освітньому середовищі. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матер. міжнар. наук.-прак. конф. 2020. С. 117-120. СОСОС
2. Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва. За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 79 с.
3. Березан В. Можливості використання ІКТ у роботі соціального педагога в умовах інклюзивної освіти. *Педагогічні науки*. Том3. Вип. 119. 2016. С. 22-27. МВІКТРСПУЮ
4. Волошенюк О., Іванова В., Дегтярьова Г. Медіаграмотність і критичне мислення в закладі дошкільної освіти. Київ : АУП, ЦВП, 2020. 79 с.
5. Гарматій О. Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції “Критичне мислення в епоху токсичного контенту”*. Київ. 2020. С. 11-16.
6. Гета А., Заїка В., Коваленко В. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навч. посіб. Полтава : ПУЕТ, 2018. 261 с. СЗІКТПН
7. Глосарій. Інформаційно-комунікаційні технології: основні терміни та поняття [текст] / ГЛОСАРІЙ // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №7. – С. 77 – 78.
8. Грущенко С. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Харків : ХНПУ, 2020. 55 с. ВІКТНП
9. Гуревич Р. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посіб. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с. ІТНП

10. Гуріна А. Медіаграмотність як життєво необхідна навичка в сучасному соціально-політичному та культурному просторі України. *Нова педагогічна думка*. № 4. 2017. С. 24-26.

11. Демартино А. Поняття і класифікація новітніх інформаційно-комунікативних технологій. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 22. Вип. 24. 2018. С. 94-102. ПКНІКТ

12. Клан Клік-Клац: виховання дітей у цифрову епоху. За ред. Сингапурської Ради з питань ЗМІ. Київ : Media Literacy Council, 2014. 47 с.

13. Коваленко Т. Використання ІКТ у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку. *Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю*: зб. пр. обл. сем.-прак. 2015. С. 14-26. ВПКТРДНЗДПБГ

14. Корень В. Організація методичного супроводу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільній освіті. *Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю*: зб. пр. обл. сем.-прак. 2015. С. 9-13. ВПКТРДНЗДПБГ

15. Кочубей Л. Особливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій в Україні. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. Вип. 3. 2018. С. 44-72. ОСІКТУ

16. Кремень В. Методологічні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній освіті. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. пр. Вип. 5. 2017. С. 3-9. СККНБ

17. Кузьміна І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія : монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. 188 с.

18. Лапінський В., Пилипчук А. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти в Україні : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2010. 160 с. ЗІКТЄПСОУ

19. Липська Л. Технологічні підходи до використання ресурсів інформаційно-освітнього середовища закладів професійної освіти. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, пролеми, перспективи*: зб. наук. праць п'ятої міжнарод. наук.-практ. конф. Вип. 5. 2017. С. 168-171.

20. Мардарова І. Інформатизація дошкільної освіти: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 5. 2016. С. 78-84. ІДОППР

21. Мартин Є., Попович В.. 3D-інтерактивні технології у сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. пр. Вип. 5. 2017. С. 260-263.

22. Мицик Г. Використання цифрових ігор у профілактиці порушення процесу читання у дітей старшого дошкільного віку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том. 87. № 1. 2022. С. 68-80. ВЦПППТЧДСДВ

23. Назаренко Г., Андрющенко Т. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том 69. № 1. 2019. С. 21-37. ІКТІПЯДО

24. Носенко Ю. Зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті. *Нова педагогічна думка*. № 4. 2015. С. 95-103. ЗДВІКТІДО

25. Омельченко В. Інформаційно-комунікативні зв'язки в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. № 3. 2021. С. 136-150. ІКЗУРІСУ

26. Охременко Г. Інформаційно-комунікативні технології та їх роль у педагогічному процесі. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. 2019. С. 148-151. ІКТРПП

27. Разводовв Т. Медіаграмотність як основна компетенція сучасного педагога. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції “Критичне мислення в епоху токсичного контенту”*. Київ. 2020. С. 356-359.

28. Семчук С. Використання комп’ютерних технологій у навчально-виховному процесі дошкільної установи. *Комп’ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. Вип. 5. 2011. С. 275-280. ВКТНВПДУ

29. Сипливець Н. Медіаосвіта як інструмент підвищення якості навчального процесу. *Збірник статей четвертої міжнародної науково-методичної конференції “Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи”*. Київ. 2016. С. 220-223.

30. Соціальна медіаграмотність: п’ять ключових принципів. *Портал медіаосвіта і медіаграмотність*. 2015. URL:<https://medialiteracy.org.ua/sotsialna-mediagramotnist-p-yat-klyuchovyh-pryntsypiv/>

31. Чекан О. Комп’ютерні технології в роботі з дітьми: лекція для студенті. Мукачєво : МДУ, 2016. 123 с. КТВРЗД

32. Швачич Г., Толстой В., Петречук Л. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230. СІКТ

33. Шишолік Л. Використанні інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільній освіті в контексті методичних аспектів. *Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю*: зб. пр. обл. сем.-прак. 2015. С. 4-8. ВПКТРДНЗДПБГ

34. Шуневич Б., Струк Т. Сучасні можливості організації навчального процесу з використанням нових технологій. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. пр. Вип. 5. 2017. С. 287-291. СМОНПВНТ

35. Янкович О. Освітні технології сучасних навчальних закладів : навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 212 с. ОССНЗ

